

Український індивідуалізм є виявом супроти стадності, але особиста самостійність українця та прив'язаність до якоїсь власної діянки праці дуже легко впливає на найвиразніші форми та інтереси. Щоб боротися з ворогами, мало ентузіазму одиниць, потрібні були збірні зусилля. Але ці групові зусилля не могли бути експромтом чи експериментом, вони базувалися на попередній перевірці цілими поколіннями попередників. Традиція збірних зусиль існувала, перевірена століттями. Ця традиція передавалася через ритуали одиницям у категоричній формі. Предки і сучасники наказували одиниці, що слід робити. Поза збірною одиницею була нічим, "велика кількість одиниць була на службі збірності племінній чи расовій". Авторитет лідерів залежав від того, як глибоко вони висловлюють дух збірності.

Побутові, релігійні, геополітичні традиції існують на підсвідомому рівні, саме ними керується пересічний українець у своєму соціальному житті, яким би новатором він не був.

*Олена Свінцицька,
аспірантка кафедри філософії
(науковий керівник: к. ф. н., доц. О. П. Поліщук)*

Проблема мови у філософії Б. Кроче: концепт імплікативно-комунікативного підґрунтя картини світу

Навряд чи помилковим буде твердження, що інтерес людства до власної мови з'являється невдовзі після виникнення самої мови. Міркування про мову в її співвідношенні з мисленням/ наявні вже в творах всесвітньо відомих давньогрецьких інтелектуалів: Теракліта, Демокріта, Платона, Епікура. Трактатування мови від часів Аристотеля до наших днів зазнали серйозної трансформації. Аристотель започаткував тривалу традицію, згідно з якою під мовою розуміється щось таке; що не має особливого субстанційного статусу, а є лише інструментом мислення й, відповідно, логіки. У XVIII - XIX століттях усвідомлюється історичність мови й тим самим її відносно незалежний від мислення та логіки характер. У XX столітті дослідники виходять із факту самостійності мови й розглядають її як самостійний об'єкт культурологічного і наукового вивчення. Значне місце в розгляді питання проблеми мови та картини світу, на нашу думку, має належати філософії Кроче.

Мова - це складна семиотична система, яка розвивається, є специфічним і універсальним засобом об'єктивування змісту як індивідуальної свідомості, так і культурної традиції, забезпечуючи можливість його інтерсуб'єктивності, процесуального розгортання в просторово-часових формах і осмислення рефлексії. Мова загального вжитку є історично первинним і основним засобом спілкування між людьми, фіксації, зберігання й передавання найрізноманітнішої інформації. Вона може виступати джерелом появи індивідуальних і колективних світоглядних уявлень, переконань у змістовому сенсі - картини світу.

Оскільки поняття „картина світу” по-різному тлумачиться в сучасній науці, то можна припустити, що універсальною є концептуальна картина світу (ККС). Вона пов'язана не лише з усім континуумом знань про світ, а й мовною картиною світу (МКС) як засобом експлікації цих знань. Тому ми керувалися поняттям „мовна картина світу” як характер відображення в мові концептуальної картини світу і мовні засоби вираження знань про неї.

При аналізі образно-символьної основи у формуванні картини світу людини Кроче, як представник ідей Гегеля, приходять до думки: мовна картина світу залежить від концепції картини світу, але водночас суттєво впливає на останню. Образно-символічний субстрат у мовній картині світу реалізується на основі імплікативних елементів мови. Також мислитель привернув увагу до естетичних основ думки і діяльності людини (естетичне розглядається ним як необхідний елемент буттєвості людини) та звернув увагу на роль інтуїції в механізмах функціонування імплікативних елементів мови в комунікативній взаємодії.

Здійснений аналіз дає підстави використати напрацювання щодо імплікативно-комунікативної основи картини світу як концепту естетичної інформації при аналізі інформаційного простору України.

Розглянуті нами художньо-мовні форми комунікативної дії в ЗМІ здатні ефективно впливати на людину, її життєвий світ (за Кроче "формувати"), формувати карнавальну свідомість. Цю думку можна аргументувати тим, що карнавал, за М. Бахтіним, є життям, виведеним за звичайні рамки, "життя навиворіт", "світ навпаки", який не просто споглядають, а яким живуть. У карнавалі встановлюються контакти та утворюються сполучення усього, що було замкненим, роз'єднаним чи віддаленим (в українських реаліях це сфери політики, кіно, космосу, хвороб, спорту і т. д.). Можна стверджувати й те, що такий ігровий спосіб представлення дійсності створює в уяві пересічного українця віртуальну реальність, яка, у свою чергу, призводить до практики "інформаційної байдужості" масового індивіда до будь-яких вербальних смислових впливів на нього. Але, як відомо, природа не терпить пустоти. Вплив авербальними засобами, у тому числі й естетичними, на його свідомість та позасвідоме в такому випадку може посилитись і виступити підґрунтям пропагандистської чи контрпропагандистської маніпуляції.

За умов інформаційного суспільства ЗМІ мають унікальну можливість впливати на розум та почуття людей, на їхній склад мислення, критерії оцінок, мотивацію поведінки тощо. Мас-медіа подекуди дійово творять соціальну реальність за рахунок використання ептонімів та політичних метафор. І вправна мовна гра на емоціях людей нейтралізує здатність індивіда розумно, виражено мислити, призводить до карнавалізації свідомості реципієнтів і таким чином провокує на неважені вчинки.